

Opinieonderzoek klimaatadaptatie jongeren

Rapportage – eerste kwantitatieve onderzoek

Maart 2025

Sjof Raaijmakers
Research Consultant
sjof.raaijmakers@marketresponse.nl

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

**MARKET
RESPONSE**

Inhoudsopgave

▪ Inleiding	3
▪ Belangrijkste bevindingen	9
▪ Resultaten in detail	12
1. Klimaatverandering	12
2. Omgaan met het veranderende klimaat	18
3. Verdieping Klimaatadaptatie: inzoomen op de 15 uitdagingen	24
4. Verschillen tussen de leefstijlsegmenten	30

Colofon

In opdracht van:

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Sjof Raaijmakers
Research Consultant
sjof.raaijmakers@marketresponse.nl

Yarín Slootweg
Research Consultant
yarin.slootweg@marketresponse.nl

Kirsten Hoogendoorn
Data Creative
kirsten.hoogendoorn@marketresponse.nl

Wouter Jacobs
Senior Research Consultant
wouter.jacobs@marketresponse.nl

Inleiding

Inleiding

Jongeren betrekken bij de nieuwe nationale klimaatadaptatiestrategie

De gevolgen van klimaatverandering komen sneller en zijn heviger dan gedacht. De stijgende temperatuur in Nederland zorgt voor een toename van weerextremen met overlast van water of droogte tot gevolg. Dit vraagt adaptatie aan het veranderende klimaat. Op verzoek van de Europese Commissie is in 2016 een nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) ontwikkeld. Deze heeft als doel om Nederland op tijd klimaatbestendig te maken. In deze overkoepelende strategie is uitgewerkt wat wij als land (moeten) doen om de schadelijke gevolgen van klimaatverandering te beperken. Er wordt gewerkt aan een vernieuwde versie van de NAS die naar verwachting in 2026 verschijnt.

De betrokken ministeries vinden het belangrijk dat deze NAS breed gedragen wordt, zodat de gekozen strategie zo veel mogelijk draagvlak heeft in de samenleving. Daarom worden veel verschillende partijen betrokken bij de uitwerking ervan. Een belangrijke stakeholder in het uitwerken van de nieuwe NAS zijn jongeren. Met name zij krijgen te maken met de gevolgen van klimaatverandering en de effectiviteit van de adaptatiestrategie. Om de NAS te vormen wil lenW daarom 'in gesprek' met jongeren. Zodat hun visie op de klimaatuitdaging wordt meegenomen bij de ontwikkeling van de NAS en de communicatiestrategie die daarop volgt. Daarvoor is gedegen onderzoek nodig. MarketResponse helpt bij de uitvoer van dit onderzoek. Middels één kwalitatief onderzoek en twee kwantitatieve opinieonderzoeken wordt de visie van jongeren t.a.v. klimaatadaptatie en de bijbehorende uitdagingen in beeld gebracht.

Dit eerste kwantitatieve onderzoek is bedoeld als een eerste nadere kennismaking met jongeren. Inzichtelijk wordt gebracht hoe jongeren aankijken tegen klimaatverandering en klimaatadaptatie. Daarnaast is er bijzondere aandacht voor 15 uitdagingen rondom klimaatadaptatie waar Nederland mee te maken heeft (zie pagina 5), welke gebaseerd zijn op de opgaven uit het nationaal uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie. Welke uitdagingen vinden jongeren belangrijk voor Nederland en welke niet? Welke uitdagingen zien jongeren als impactvol voor henzelf en waar zou het ministerie meer aandacht aan moeten besteden. Daarnaast is er in het onderzoek aandacht voor verschillen naar achtergrondkenmerken en leefstijlen. Op pagina 7 volgt een introductie in de leefstijlsegmentatie die gebruikt wordt in het onderzoek.

De 15 uitdagingen voor Nederland die voorgelegd zijn aan jongeren

Gebaseerd op de opgaven uit het nationaal uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie

WATER

- Goede bescherming tegen wateroverlast, hoogwater en overstromingen
- Voldoende (schoon) drinkwater
- Een goede afvoer van regenwater in steden
- Goede waterkwaliteit van rivieren, sloten en meren

LANDBOUW, NATUUR EN MILIEU

- Landbouw die bestand is tegen extreem weer (bijv. droogte en verzilting)
- Een gezonde natuur
- Een industrie die goed voorbereid is op extreem weer, zodat milieurampen worden voorkomen

MENS EN CULTUUR

- Steden die zo ingericht zijn dat ze minder heet worden bij hittegolven
- Beperking van allergieën, ziekte door ongedierte en klimaatstress onder de bevolking
- Bescherming van monumenten, landschappen en tradities tegen het veranderende klimaat

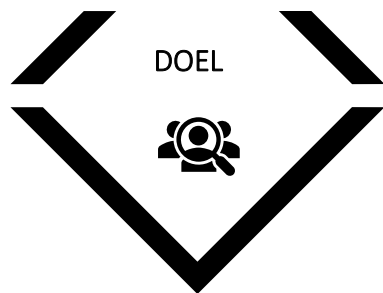

WONEN EN WERKEN

- Woningbouw die rekening houdt met het veranderende klimaat
- Bescherming van wegen, leidingen en kabels (de infrastructuur) tegen extreem weer
- Een klimaatbestendige woning voor iedereen in Nederland
- Een klimaatbestendige werkomgeving voor iedereen: gezond en groen
- Vaarwegen die bestand zijn tegen hoog- en laagwater

Over het opinieonderzoek klimaatadaptatie jongeren

Inzicht krijgen in hoe klimaatadaptatie wordt beleefd door jongeren, door vragen te stellen over:

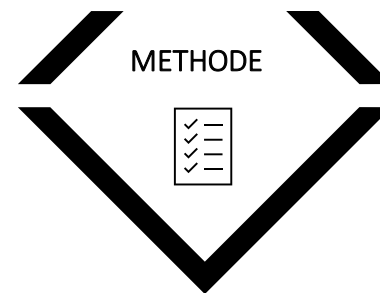
- Klimaatverandering
- Algemene visie klimaatadaptatie
- Inzoomen op de 15 uitdagingen

Doelgroep:
Nederlanders, tussen de 16 en 25 jaar.

Steekproef:
1.535 respondenten, de steekproef is gewogen naar representatieve verhouding op basis van geslacht leeftijd, opleiding en regio.

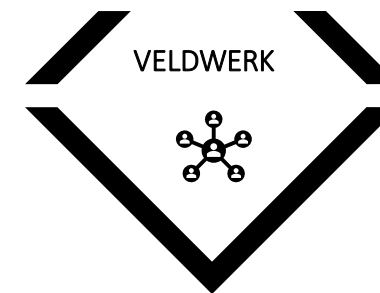
Steekproefkader: consumentenpanel Dynata.

Online onderzoek.

Modules in vragenlijst:

- Introductie in het onderwerp
- Associaties met en visie op klimaatadaptatie
- Verdieping klimaatadaptatie: inzoomen op de 15 uitdagingen
- Klimaatsegmentatie en BSR
- Socio-demo en achtergrondkenmerken

Veldwerkperiode:
31 januari - 20 februari 2025

Gemiddelde invultijd:
10,5 minuut

Een introductie in de BSR-leefstijlen: De ene jongere maakt zich ernstig zorgen over klimaatverandering, de ander vindt het maar onzin

ROOD: BETROKKEN IDEALISTEN

- Neemt klimaatverandering heel serieus, wil graag meehelpen en meedenken over gezamenlijke maatregelen.
- Is wat meer idealistisch en wil graag dat we meer doen als land.

AQUA: PRAGMATISCHE REALISTEN

- Maakt zich zorgen over het klimaat en vindt dat hier meer aandacht voor nodig is.
- Weet niet goed welke rol hij/zij in kan nemen, wil alleen helpen als het ook daadwerkelijk bijdraagt aan het oplossen van een probleem.

BLAUW: BEREKENENDE SCEPTICI

- De verantwoordelijkheid ligt bij de overheid, als het verplicht wordt zullen ze bijdragen.
- De houding tegenover klimaat is wat onverschillig. Ze maken zich er wel enige zorgen over, maar zijn niet zo snel bereidt om zelf actie te ondernemen.

GEEL: GEMATIGDE STEUNERS

- Houdt zich wat minder bezig met het thema klimaat. Aanpassingen zijn prima als ze maar niet te veel impact hebben op het dagelijkse leven.
- Legt de verantwoordelijkheid niet alleen bij een ander neer en wil graag zelf een steentje bijdragen, Maar 'hoe' je dan actie onderneemt blijft nog een raadsel, daar hebben ze hulp bij nodig.

limoengroen: BEHULPZAME BETROKKENEN

- Maakt zich veel zorgen over klimaatverandering.
- Helpt graag als het bijdraagt aan het oplossen van het probleem en wil overleggen over gezamenlijke maatregelen.

GROEN: KRITISCHE CONSERVATIEVEN

- Houdt zich niet of nauwelijks met het klimaat bezig en ziet de ernst er ook niet van in.
- Maatregelen zijn vooral een geldverspilling en hij/zij heeft er zijn twijfels over.

Klimaatverandering. De ene inwoner is er vrijwel dagelijks actief mee bezig en maakt zich ernstig zorgen over de wereldwijde klimaatverandering. Andere burgers vinden dat de klimaatproblematiek en de gevolgen zwaar worden overtrokken.

Om met beleid en heel gerichte communicatie optimaal aan te sluiten op de verschillende belevingswerelden van inwoners heeft MarketResponse samen met de partners van Ons Water, zes leefstijlen in kaart gebracht. Deze maken inzichtelijk hoe verschillende burgers in Nederland aankijken tegen klimaatverandering. In dit rapport worden diverse resultaten apart weergegeven voor deze leefstijlen.

Deze pagina geeft een indruk van de verschillende leefstijlen. Kijk voor meer informatie op onswaterleefstijlvinder.nl/.

Leeswijzer

Indeling rapportage

- In de rapportage worden de resultaten uit het onderzoek opgesplitst in 3 themahoofdstukken:
 - Klimaatverandering
 - Omgaan met het veranderende klimaat
 - Verdieping klimaatadaptatie: inzoomen op de 15 uitdagingenTen slotte volgt een hoofdstuk waarin de belangrijkste resultaten uit het onderzoek per leefstijl zijn weergegeven.

Leeswijzer pagina's: resultaten in detail

- Op de pagina's *resultaten in detail* worden de totaalresultaten in de grafiek weergegeven. Boven de grafiek staat zowel een concluderende titel als een korte toelichting wat er in de grafiek getoond wordt. Onder de grafiek staat de letterlijke vraag die respondenten hebben beantwoord en het aantal respondenten dat de vraag heeft beantwoord.
- De belangrijkste verschillen naar sociaal demografische kenmerken (zoals gender en leeftijd) worden beschreven in de tekst aan de zijkant, naast de grafiek.
- Verschillen tussen leefstijlkenmerken worden samengevat op de laatste dia van elk themahoofdstuk.
- Rechts naast de grafiek kan het voorkomen dat er percentages getoond worden. Dit zijn de zogeheten 'top-2' percentages. Een 'top-2' percentage bestaat uit een optelling van de twee uiterste antwoorden (bijvoorbeeld "helemaal eens" en "eens"). Boven de percentages staat aangegeven om welke optelling het gaat.

Belangrijkste bevindingen

Belangrijkste bevindingen

Jongeren maken zich zorgen over klimaatverandering, maar het is niet het belangrijkste thema voor hen.

Jongeren maken zich bijvoorbeeld meer zorgen over de woningmarkt. En ook niet alle jongeren maken zich evenveel zorgen over klimaatverandering. Zo'n één op de drie jongeren maakt zich weinig tot geen zorgen over het veranderende klimaat in Nederland.

Eerste associaties van jongeren bij het begrip 'klimaatverandering' zijn behoorlijk uitgesproken. Voor veel jongeren is het een ongrijpbaar probleem wat leidt tot boosheid en wanhoop. In het gedrag is een meerderheid van de jongeren bereid om rekening te houden met het veranderende klimaat. Maar het moet niet te veel impact hebben op hun dagelijks leven, slechts één op de drie jongeren probeert bijvoorbeeld zo min mogelijk te vliegen.

Over klimaatadaptatie zijn jongeren verdeeld. De grootste groep is er positief over maar er is ook twijfel.

Een ruime meerderheid van de jongeren vindt dat Nederland momenteel (nog) niet goed voorbereid is op het veranderende klimaat. De één vindt dat erg de ander vindt dat minder een probleem. Zo'n vier op de tien jongeren vinden het positief dat we ons aanpassen aan het veranderende klimaat en vinden dat er meer aandacht en geld voor nodig is. Maar er is ook een substantiële groep die minder uitgesproken positief is. Ze hebben er niet zo veel mee en/of zijn wat sceptischer of het wel zin heeft. Voor één op de drie jongeren moeten maatregelen niet te veel impact hebben op het dagelijks leven. Als het gaat over de verantwoordelijkheid zijn jongeren wel wat meer eensgezind; de overheid en het bedrijfsleven zijn aan zet. Maar jongeren zien zeker ook een rol voor zichzelf weggelegd.

Belangrijkste bevindingen

Een gezonde natuur heeft prioriteit volgens jongeren, al zijn voldoende (schoon) drinkwater en een goede bescherming tegen water ook belangrijke thema's. Van alle uitdagingen rondom klimaatadaptatie vinden jongeren uitdagingen rondom water (voldoende (schoon) drinkwater en een goede bescherming tegen water) en een gezonde natuur het meest belangrijk voor Nederland. Daarvan is voldoende (schoon) drinkwater het meest impactvol op het leven van jongeren. Ook valt op dat klimaatbestendige woningbouw door jongeren relatief belangrijk wordt gevonden. Alle voorgelegde uitdagingen hebben meer aandacht nodig volgens jongeren, al geldt dit nog het sterkst voor de thema's: een gezonde natuur, landbouw die bestand is tegen extreem weer, en een klimaatbestendige woningbouw voor iedereen. Doordat een gezonde natuur heel belangrijk wordt gevonden en relatief veel aandacht nodig heeft, heeft deze uitdaging prioriteit. Zelf vinden jongeren het vaak lastig om zelf slimme ideeën of oplossingen te verzinnen voor de genoemde uitdagingen. Als ze wel wat noemen worden er vaak redelijk standaardoplossingen genoemd zoals dijken verhogen en water zuiveren.

De houding en het gedrag van jongeren wat betreft klimaatverandering en klimaatadaptatie loopt uiteen. "De jongere" bestaat dus niet in dit verband

De resultaten laten zien dat de visie van jongeren sterk verschilt tussen leefstijlen. Ruim één op de vijf jongeren maakt zich veel zorgen over klimaatverandering en vindt dat er meer aandacht en geld voor klimaatadaptatie nodig is. Daarnaast is er een grote middengroep (van ruim drie op de vijf jongeren) die wat onverschillig en licht sceptisch zijn t.a.v. klimaatadaptatie. Ze maken zich wel zorgen over klimaatverandering maar zijn niet ten koste van alles bereid om maatregelen te nemen. Ook is er nog een groep van één op de vijf jongeren die kritisch is t.a.v. klimaatadaptatie. Ze zijn helemaal niet zo bezig met het thema klimaat en vinden extra aandacht niet nodig.

Klimaatverandering

Resultaten in detail

Jongeren maken zich het meest zorgen over de woningmarkt, op afstand gevolgd door o.a. klimaat(verandering)

Grafiek: thema's waarover jongeren zich de meeste zorgen maken

Vraag: Over welk van de volgende onderwerpen die spelen in Nederland maak je je het meest zorgen? *Meerdere antwoorden mogelijk (maximaal 3)*

Basis: Alle respondenten, n=1.535

Wanneer aan jongeren gevraagd wordt over welke thema's ze zich het meest zorgen maken in Nederland, noemen veruit de meeste jongeren de woningmarkt. De helft van de jongeren kiest dit thema.

Klimaat(verandering) volgt daarna, op ruime afstand, in een rijtje met; internationale spanningen, bestaanszekerheid en criminaliteit/ veiligheid. Ongeveer een kwart maakt zich het meest zorgen over klimaat(verandering).

Relevante verschillen tussen subgroepen

- Jongeren die zich vaker het meest zorgen maken over klimaat(verandering) zijn; theoretisch opgeleiden (29%), middelbare scholieren (29%), jongeren die in een studentenhuus wonen (40%) en jongeren die geregeld tot vaak nieuws volgen over het klimaat (38%).

In open associaties zijn jongeren vaak negatief over klimaatverandering, ze voelen de onmacht, voor een aantal vermoeit het onderwerp

“

Gevoel van urgentie en onmacht leidt tot: wanhoop, boosheid en angst

- *“Geen controle, eng, groot, naar, warm, dood, hulpeloos”*
- *“Slecht, verdriet, wanhoop, we gaan allemaal dood, voorkombaar”*
- *“Ernstig probleem, vrijwel niet meer ongedaan te maken en de voorgaande generaties hebben het goed verpest voor de mijne”*

Noemen van directe gevolgen van klimaatverandering: opwarming van de aarde en overstromingen

- *“De wereld die opwarmt en de zeeniveaus die stijgen. Geen leuke gedachtes. CO2 uitstoot en vervuiling van de natuur.”*
- *“De aarde wordt steeds warmer en we zijn de aarde kapot aan het maken.”*

Vermoeidheid en nonchalance

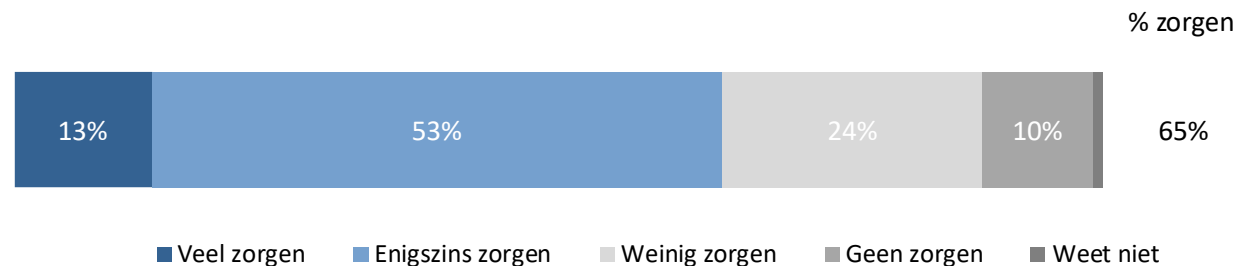
- *“Ik heb daar niet heel veel mee, en ben daar ook niet zo mee bezig”*
- *“Ja niet lullig bedoeld maar omdat er zoveel over wordt gepraat wordt ik er moe van en boeit het me niet”*

Vraag: Als je denkt aan klimaatverandering, welke gevoelens en gedachten komen er dan bij je op?

De meeste jongeren zijn (enigszins) bezorgd over het veranderende klimaat in Nederland, al maakt één op de drie zich er weinig tot geen zorgen over

Grafiek: Hoeveel zorgen jongeren zich maken over het veranderende klimaat in Nederland

Vraag: In hoeverre maak je je zorgen over het veranderende klimaat in Nederland?

Basis: Alle respondenten, n=1.535

De meeste jongeren maken zich zorgen over het veranderende klimaat in Nederland. Twee op de drie jongeren geven aan zich hier enigszins tot veel zorgen over te maken. Aan de andere kant is er ook een substantieel deel (één op de drie) die zich hier weinig tot geen zorgen over maakt.

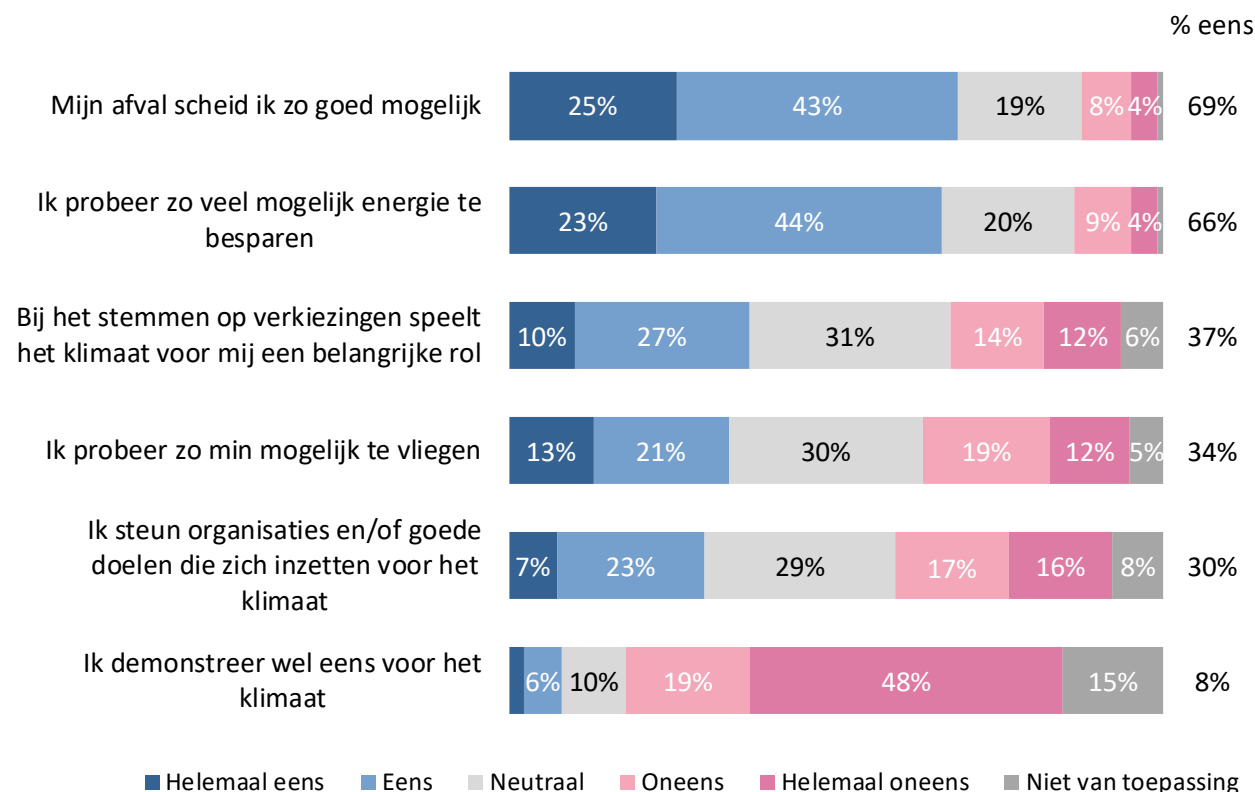
Relevante verschillen tussen subgroepen

- De jongeren die zich wat vaker (enigszins) zorgen maken over klimaatverandering zijn; vrouwen (71%), theoretisch opgeleiden (72%) en jongeren die in de steden wonen (68%).
- Andersom zijn de jongeren die zich geen tot weinig zorgen maken over klimaatverandering, vaker; mannen (40%), praktisch opgeleiden (38%), jongeren die in koopwoningen wonen (40%), jongeren die landelijk wonen (47%) en jongeren die geen nieuws volgen (41%).

Een meerderheid van de jongeren is bereid om in hun gedrag rekening te houden met het veranderende klimaat

Grafiek: In hoeverre jongeren het eens/oneens zijn over stellingen m.b.t. klimaat gerelateerd gedrag

Vraag: In hoeverre ben je het eens of oneens met de onderstaande stellingen?
 Basis: Alle respondenten, n=1.535

In het gedrag is een meerderheid van de jongeren bereid om rekening te houden met het veranderende klimaat, zoals afval scheiden (65%) en energie besparen (66%). Echter, wanneer gedrag meer impact heeft op de bewegingsvrijheid van jongeren, kan dit op veel minder steun rekenen. Slechts één op de drie probeert zo min mogelijk te vliegen.

Daarnaast is het klimaat niet voor alle jongeren even belangrijk. Voor ongeveer één op de drie jongeren speelt het klimaat een belangrijke rol bij verkiezingen (37%).

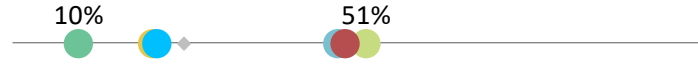
Relevante verschillen tussen subgroepen

- Als het gaat om afval scheiden en energie besparen, zien we dat dit vooral vaker wordt gedaan door; vrouwen, theoretisch opgeleiden, jongeren die zich zorgen maken over het klimaat en jongeren die vaak nieuws volgen over het klimaat.
- Bij zo min mogelijk proberen te vliegen zijn de verschillen wat minder groot.

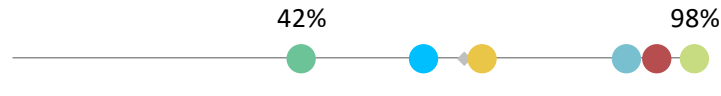
Vooral kritische conservatieven (groen) houden zich veel minder met het klimaat bezig

Klimaat(verandering) gekozen als thema meeste zorgen

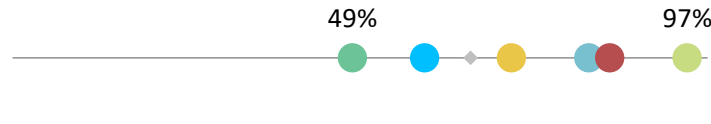
“Dat het binnenkort te laat is en dat we snel moeten handelen.”
Betrokken idealist

Zorgen over veranderende klimaat
Percentage veel en enigszins zorgen

“Groen in de wijk is mooi en moet blijven, niet alles moet een grijze doos worden. Voor de rest warmer weer vind ik eigenlijk best wel lekker.”
Gematigde steuner

Probeer zo veel mogelijk energie te besparen
Percentage helemaal eens en eens

“Frustrerend en het gevoel hebben dat ik weinig kan doen.”
Pragmatische Realist

Probeer zo min mogelijk te vliegen
Percentage helemaal eens en eens

“Ik ben er eigenlijk niet mee bezig en vind dat we ons meer moeten bezighouden met andere zaken.”
Berekenende sceptici

Bij stemmen speelt het klimaat voor mij een belangrijke rol
Percentage helemaal eens en eens

De zorgen over het veranderende klimaat worden anders beleefd door de verschillende leefstijlen. De behulpzame betrokkenen (limoengroen), betrokken idealisten (rood) en pragmatische realisten (aqua), maken zich het meeste zorgen. Vooral kritische conservatieven (groen), maar ook berekenende sceptici (blauw) hebben deze zorgen minder.

Als het gaat om gedragingen is zichtbaar dat de kritische conservatieven (groen) en de berekenende sceptici (blauw) minder geneigd zijn om rekening te houden met het veranderende klimaat. Voor gematigde steuners (geel) geldt dat vooral sterker voor zo min mogelijk vliegen.

Het klimaat speelt vooral voor de behulpzame betrokkenen (limoengroen) en de betrokken idealisten (rood) een belangrijke rol bij verkiezingen.

A person in a dark jacket stands on a grassy hill, looking out over a vast landscape. In the distance, several wind turbines are visible on rolling hills under a cloudy sky. The foreground features stylized, colorful geometric shapes (blue, green, and yellow) that resemble mountain peaks or a path.

Resultaten in detail

Omgaan met het veranderende klimaat

Over klimaatadaptatie zijn jongeren wat meer verdeeld, de één is positief en wil dat er meer gebeurt, voor de ander leeft het minder of is er enige twijfel

“

We doen te weinig aan klimaatadaptatie

- *“Dat de overheid er niet veel aan doet.”*
- *“Doen we wel genoeg? Hoe kunnen we dit verbeteren? Waarom doen we niet meer?”*
- *“Frustratie, ik vind dat mensen meer serieuzer met het klimaat moeten omgaan omdat het een belangrijk onderschat onderwerp is.”*

Positief dat we maatregelen treffen

- *“Positief, ik ben blij dat er maatregelen worden genomen en hoop dat het effectief is.”*
- *“Klimaatadaptatie lijkt mij een realistischer scenario dan klimaatverandering tegengaan. Dit lijkt mij duidelijker en daadkrachtiger.”*

Nonchalant: niet echt een idee wat het is / heb er niet zo veel mee

- *“Het boeit me niet.”*
- *“Ik heb hier niet zoveel mee, ik ben hier niet mee bezig.”*

Oplossingen die vooral over mitigatie gaan: verhogen van dijken en minder Co2 uitstoten

- *“Het verhogen van dijken. Mensen die misschien zullen moeten verhuizen naar een hoger gelegen gebied.”*
- *“Statiegeld, openbaar vervoer, afval scheiden, onnodige lampen uit.”*

Sceptisch; onnodig / niet zinvol / wel haalbaar?

- *“Is lastig omdat je maar beperkte dingen kan doen naar mijn idee.”*
- *“Ingewikkeld en duur.”*

Vraag: Als je denkt aan klimaatadaptatie (omgaan met het veranderende klimaat in Nederland), welke gevoelens en gedachten komen dan bij je op?

Jongeren zijn verdeeld als het gaat over de visie op klimaatadaptatie

Grafiek: hoe jongeren aankijken tegen omgaan het veranderende klimaat

Vraag: Welke uitsprak(en) over omgaan met het veranderende klimaat passen het beste bij jou?

Basis: Alle respondenten, n=1.535

Als het gaat over de visie die jongeren hebben op omgaan met het veranderende klimaat in Nederland zijn jongeren niet eensgezind. Eén op de drie jongeren vindt dat dat aanpassen alleen gewenst is wanneer het hun dagelijkse leven niet te veel aantast (33%). Een nagenoeg even grote groep jongeren vindt juist dat we zo veel mogelijk moeten doen en hier meer geld aan uit moeten geven. We zien hier duidelijke leefstijlverschillen die verder toegelicht worden op pagina 22.

Relevante verschillen tussen subgroepen

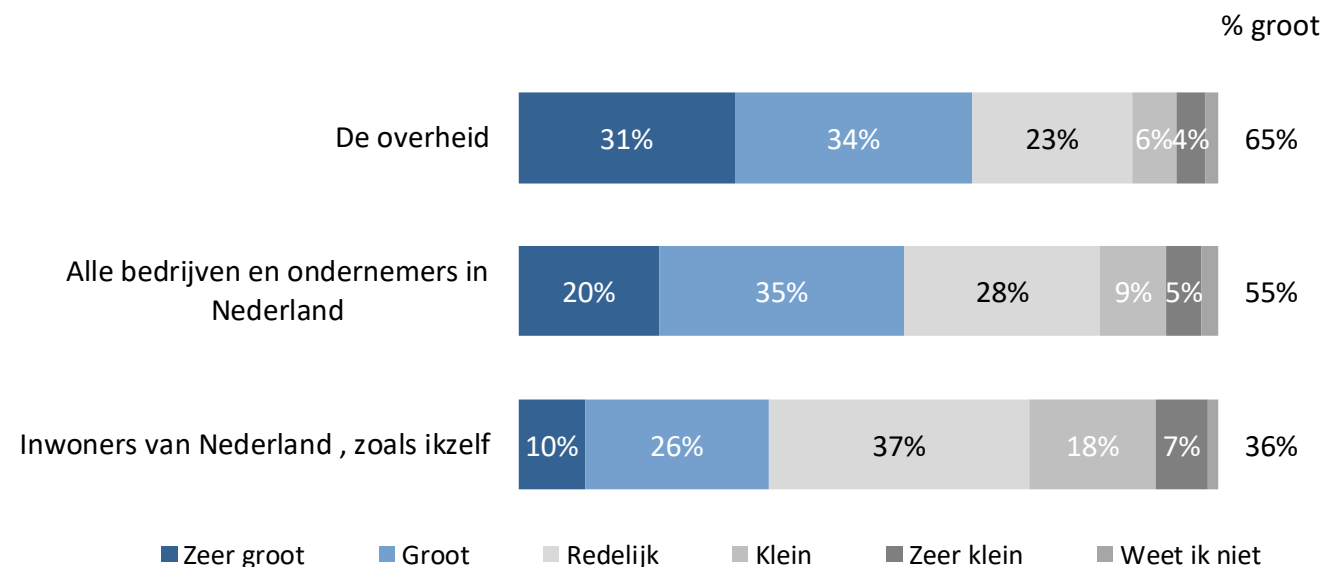
- Vooral de wat oudere jongeren (34%) theoretisch opgeleiden (41%), jongeren die in een studentenhuis wonen (48%) en jongeren die veel nieuws volgen (35%), vinden vaker dat we moeten blijven investeren in klimaatadaptatie.
- Voor sterk stedelijken is het zo goed mogelijk voorbereiden relatief belangrijker (33%).
- Praktisch opgeleiden (32%) geven juist wat vaker aan dat de we de natuur zo veel mogelijk haar gang moeten laten gaan.

De verantwoordelijk voor het omgaan met het veranderende klimaat wordt vooral bij de overheid en het bedrijfsleven neergelegd

Al zien jongeren ook zeker een rol voor zichzelf weggelegd

Grafiek: hoe groot jongeren de rol van verschillende actoren vinden bij het omgaan met het veranderende klimaat

Omgaan met klimaatverandering is voornamelijk de rol van de overheid en het bedrijfsleven volgens jongeren. Echter zien jongeren ook een rol voor zichzelf weggelegd, slechts 25% van de jongeren ziet de rol van inwoners (zoals zichzelf) als (zeer) klein.

Relevante verschillen tussen subgroepen

- Theoretisch opgeleiden (72%), jongeren die in een studentenhuis wonen (82%) en jongeren die vaak nieuws volgen over het klimaat (73%), zien de rol van de overheid vaker als (zeer) groot.

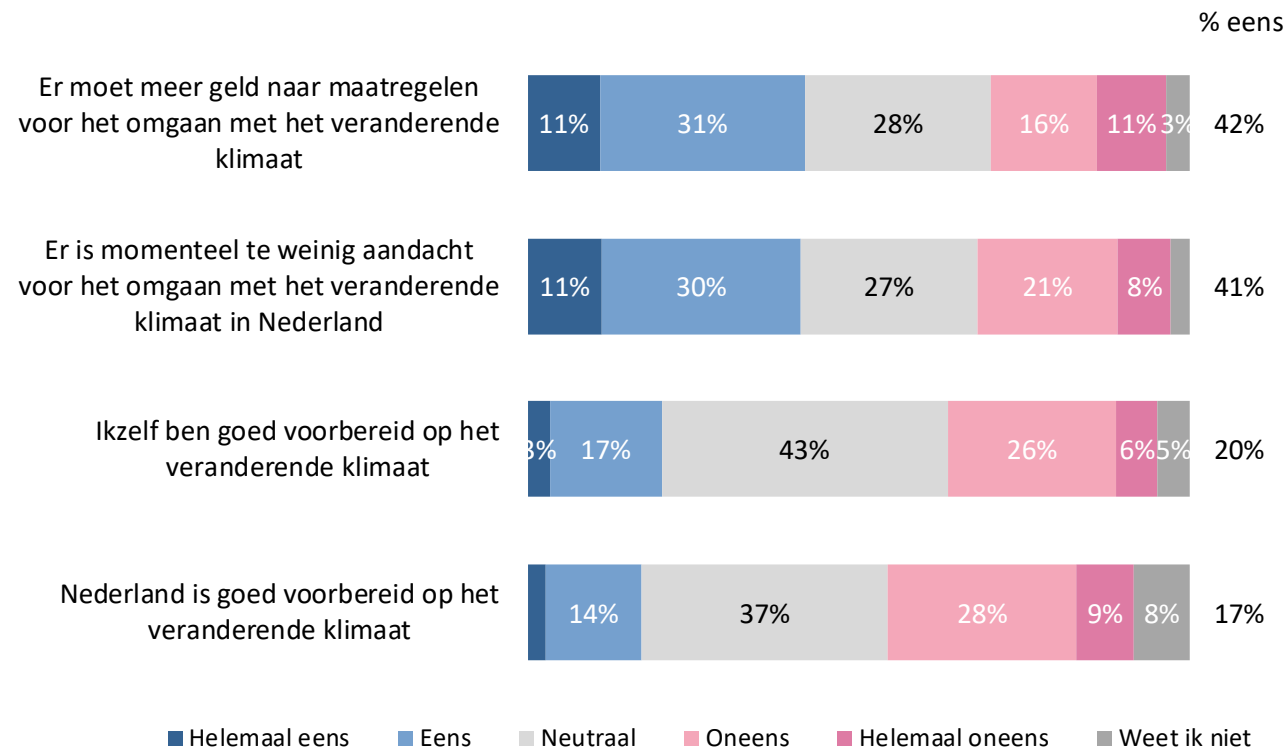
Vraag: Als het gaat over het omgaan met het veranderende klimaat in Nederland, hoe groot vind je dan de rol van...

Basis: Alle respondenten, n=1.535

De meeste jongeren vinden dat Nederland niet goed voorbereid is tegen het veranderende klimaat, over de hoeveelheid geld en aandacht die er naar toe moet zijn ze verdeeld

Grafiek: stellingenblok over sentiment rondom klimaatadaptatie

Vraag: In hoeverre ben je het eens of oneens met de onderstaande stelling over het veranderende klimaat?

Basis: Alle respondenten, n=1.535

Jongeren zijn verdeeld als het gaat over de hoeveelheid geld en aandacht die er moet gaan naar klimaatadaptatie. De groep die vindt dat er meer geld (42%) en aandacht (42%) naartoe moet is net wat groter, maar er is ook een substantiële groep tegen (resp. 26% en 29%).

Daarnaast schatten jongeren in dat Nederland niet goed voorbereid is op het veranderende klimaat. Slechts 17% denkt dat dat zo is.

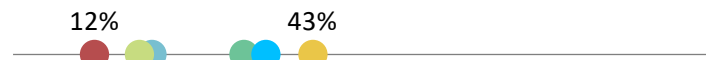
Relevante verschillen tussen subgroepen

- Vooral jongeren die in een studentenhuis wonen (61%) en jongeren die veel nieuws gebruiken (54%) willen dat er meer geld gaat naar adaptatie.
- Tegenstanders van meer geld zijn vaker; mannen (32%), werkenden (34%), jongeren die in een woonhuis wonen (33%) en jongeren die geen nieuws volgen (35%).
- Mannen (24%) en niet stedelijken (25%) denken vaker dat Nederland goed voorbereid is op het veranderende klimaat.

Voor gematigde steuners (geel) moet adaptatie niet te veel impact hebben op het dagelijkse leven

Aanpassen prima als het maar niet te veel impact heeft op mijn dagelijks leven

“Dat het voor een klein land als Nederland geen zin heeft om er wat aan te doen als grotere landen het niet doen die wel een impact kunnen maken.”

Berekenende sceptici

Voorbereid zijn op het veranderende klimaat en daarom hier meer geld aan uitgeven

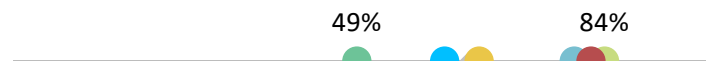

“Er wordt te weinig aandacht geschonken aan het probleem. Alles wat de overheid doet voelt niet oprecht. Al werkt alleen maar in het tegendeel van klimaatverandering. Het zou een prioriteit van het kabinet moeten zijn.”

Pragmatische realist

Vindt rol van de overheid groot bij klimaatadaptatie

Percentage zeer groot en groot

“Meer jongeren laten meedenken. Ik denk dat die een frisse blik kunnen bieden op dit probleem.”

Behulpzame betrokkene

Te weinig aandacht voor omgaan met het veranderende klimaat

Percentage helemaal eens en eens

“Ik denk dat de natuur soms sneller veranderd dan dat wij ons kunnen aanpassen. Ik ga uit van survival of the fittest, klinkt cru maar is wel hoe de wereld werkt.”

Kritisch conservatieve

Als het gaat over de visie op klimaatadaptatie lopen de visies tussen de leefstijlen uiteen. Gematigde steuners (geel), maar ook berekenende sceptici (blauw) en kritische conservatieven (groen) vinden vooral dat klimaatadaptatie niet te veel impact moet hebben op het dagelijks leven. De pragmatische realisten (aqua), behulpzame betrokkenen (limoengroen) en betrokken idealisten (rood) zien de urgentie juist veel sterker en vinden dat hier meer geld aan uitgegeven moet worden.

Voorals pragmatische realisten (aqua), betrokken idealisten (rood) en behulpzame betrokkenen (limoengroen) zien een grote rol weggelegd voor de overheid in klimaatadaptatie.

De kritische conservatieven (groen) lopen juist voorop in de mening dat er helemaal niet meer aandacht hoeft naar klimaatadaptatie, gevolgd door de berekenende sceptici (blauw) en de gematigde steuners (geel).

A person in a dark jacket stands on a grassy hill, looking out over a vast landscape. In the distance, several wind turbines are visible on rolling hills under a cloudy sky. The image has a soft, hazy quality.

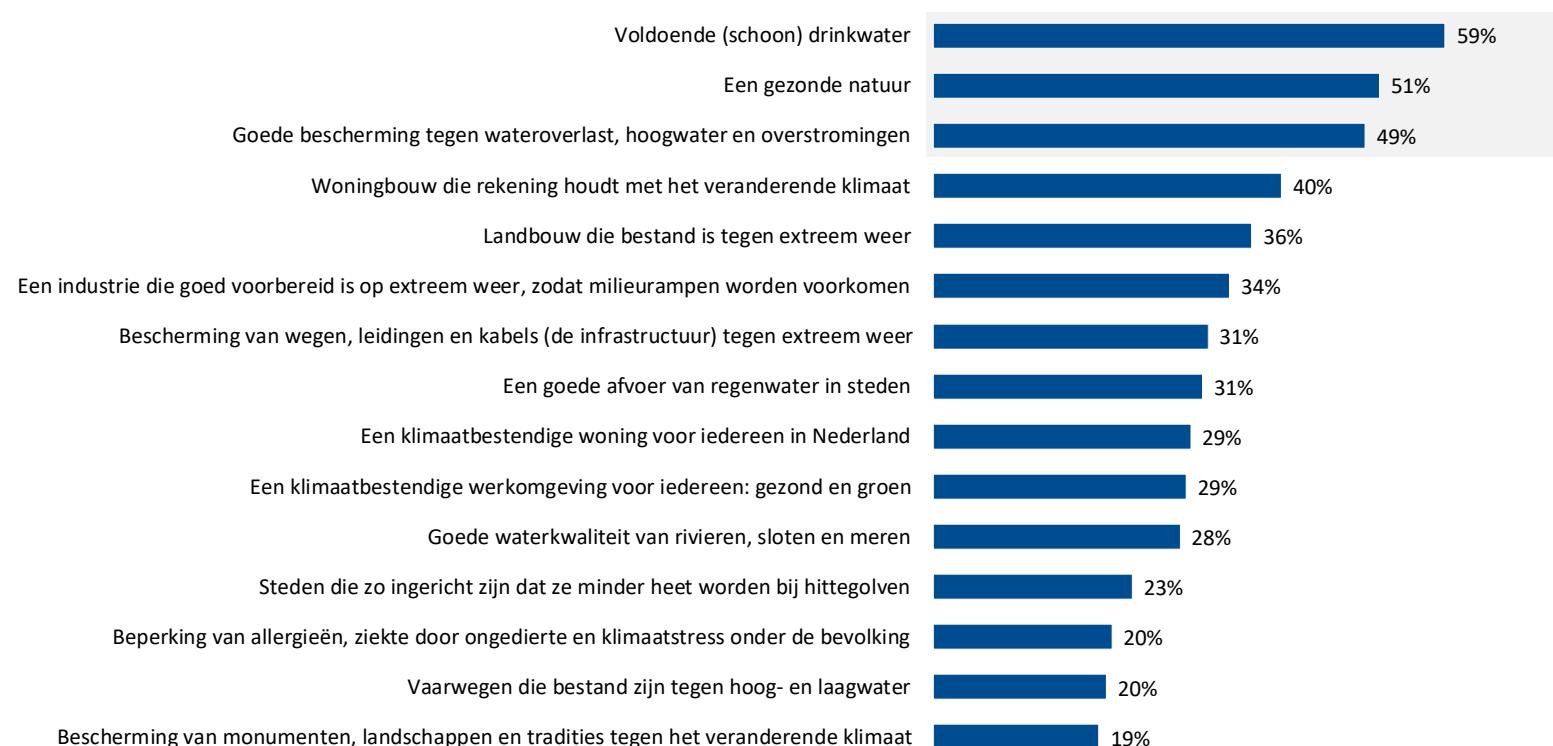
Resultaten in detail

Verdieping klimaatadaptatie: inzoomen op de 15 uitdagingen

Uitdagingen omtrent water en een gezonde natuur worden als belangrijkste gezien door jongeren voor Nederland

Grafiek: Wat jongeren de **belangrijkste** uitdagingen **voor Nederland** vinden m.b.t omgaan met het veranderende klimaat

Vraag: Om als Nederland goed voorbereid te zijn op het veranderende klimaat, zijn er verschillende uitdagingen. Welke vind jij het belangrijkste voor Nederland? *Selecteer de 5 uitdagingen die volgens jou het belangrijkste zijn*

Basis: Alle respondenten, n=1.535

Aan jongeren zijn de 15 uitdagingen voorgelegd en er is vervolgens gevraagd welke ze de belangrijkste vinden voor Nederland. Van alle uitdagingen vinden de jongeren; 'voldoende drinkwater' (59%), 'een gezonde natuur' (51%) en 'goede bescherming tegen water' (49%) het belangrijkste. Ook klimaatbestendige woningbouw wordt relatief belangrijk gevonden (40%).

Relevante verschillen tussen subgroepen

- Vrouwen vinden alle uitdagingen die in de top-3 staan vaker belangrijk.
- Jongeren die zich zorgen maken over het klimaat vinden 'een gezonde natuur' (54%) en 'een klimaatbestendige werkomgeving' (33%) vaker belangrijk.
- De uitdaging 'een gezonde natuur' wordt vaker belangrijk gevonden door de praktisch opgeleide jongeren (54%) en jongeren die nog op de middelbare school zitten (59%).

Voldoende (schoon) drinkwater heeft het meeste impact op jongeren, maar ook klimaatbestendige woningbouw wordt als relatief impactvol gezien

Grafiek: Wat jongeren de **meest impactvolle** uitdagingen vinden **voor henzelf** m.b.t omgaan met het veranderende klimaat

Vraag: Van welke van de onderstaande uitdagingen denk je dat jij zelf het meeste last zal hebben? Ofwel; welke uitdaging heeft volgens jou de grootste impact op jouw eigen leven?

Basis: Alle respondenten, n=1.535

Wanneer jongeren de uitdagingen op zichzelf betrekken, wordt voldoende (schoon) drinkwater duidelijk als meest impactvol gezien. Bijna de helft kiest deze uitdaging (45%). Op afstand gevolgd door 'goede bescherming tegen water' (34%) en een 'gezonde natuur' (30%). Daarnaast valt op dat jongeren een klimaatbestendige woningbouw (voor iedereen) relatief impactvol vinden voor hun eigen leven.

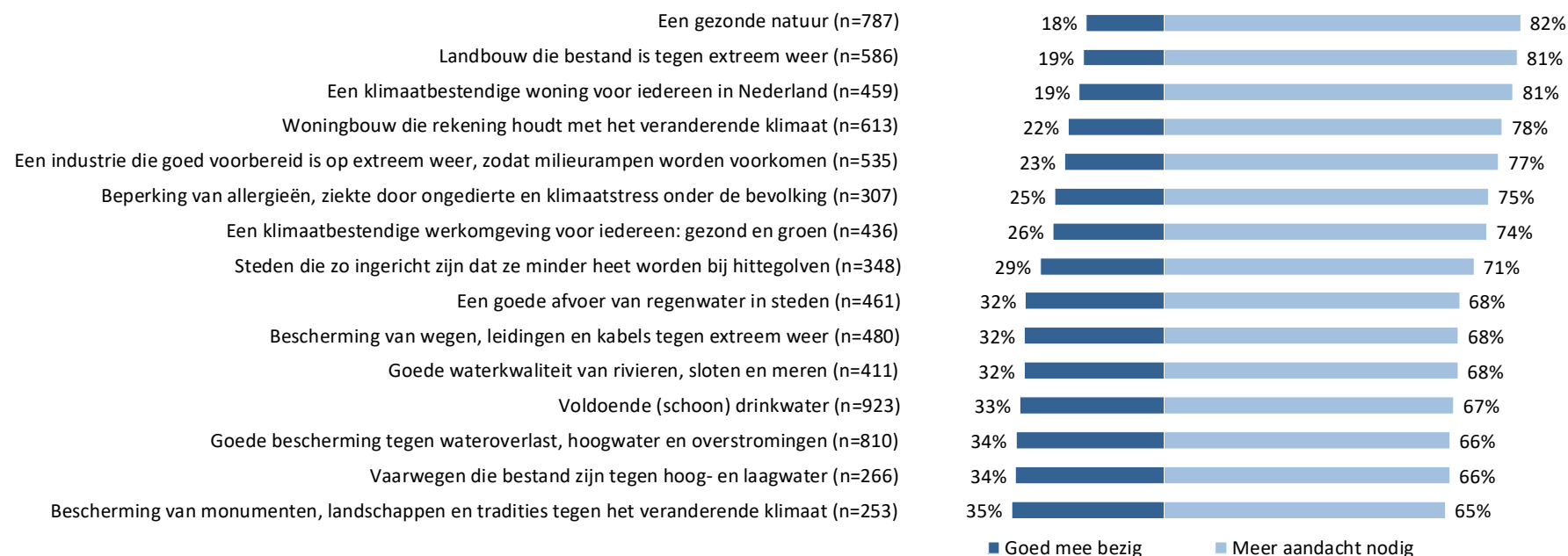
Relevante verschillen tussen subgroepen

- Woningbouw die rekening houdt met het veranderende klimaat wordt relatief vaker als impactvol gezien door theoretisch opgeleiden (37%).

Alle voorgelegde uitdagingen hebben meer aandacht nodig volgens jongeren, maar vóóral uitdagingen die over de natuur, landbouw en woningbouw gaan

Grafiek: Welke uitdagingen jongeren belangrijk vinden en de hoeveelheid jongeren die wel/niet vinden dat er meer aandacht besteed moet worden

Voor alle voorgelegde uitdagingen geldt dat een ruime meerderheid van de jongeren vindt dat er meer aandacht aan besteed moet worden. Al geldt dit het sterkst voor: 'een gezonde natuur' (82%), 'landbouw bestand tegen extreem weer' (81%) en 'een klimaatbestendige woning voor iedereen in NL' (81%).

Relevante verschillen tussen subgroepen

- Voor beide uitdagingen omtrent de woningbouw geven vrouwen vaker aan dat er nog meer aandacht naar moet. Ook jongeren die veel nieuws volgen vinden vaker dat er meer aandacht nodig is voor 'woningbouw die rekening houdt met klimaat' (86%).
- Jongeren die zich zorgen maken over het klimaat en jongeren die vaak nieuws volgen over het klimaat, geven voor de meeste uitdagingen vaker aan dat er meer aandacht voor nodig is.

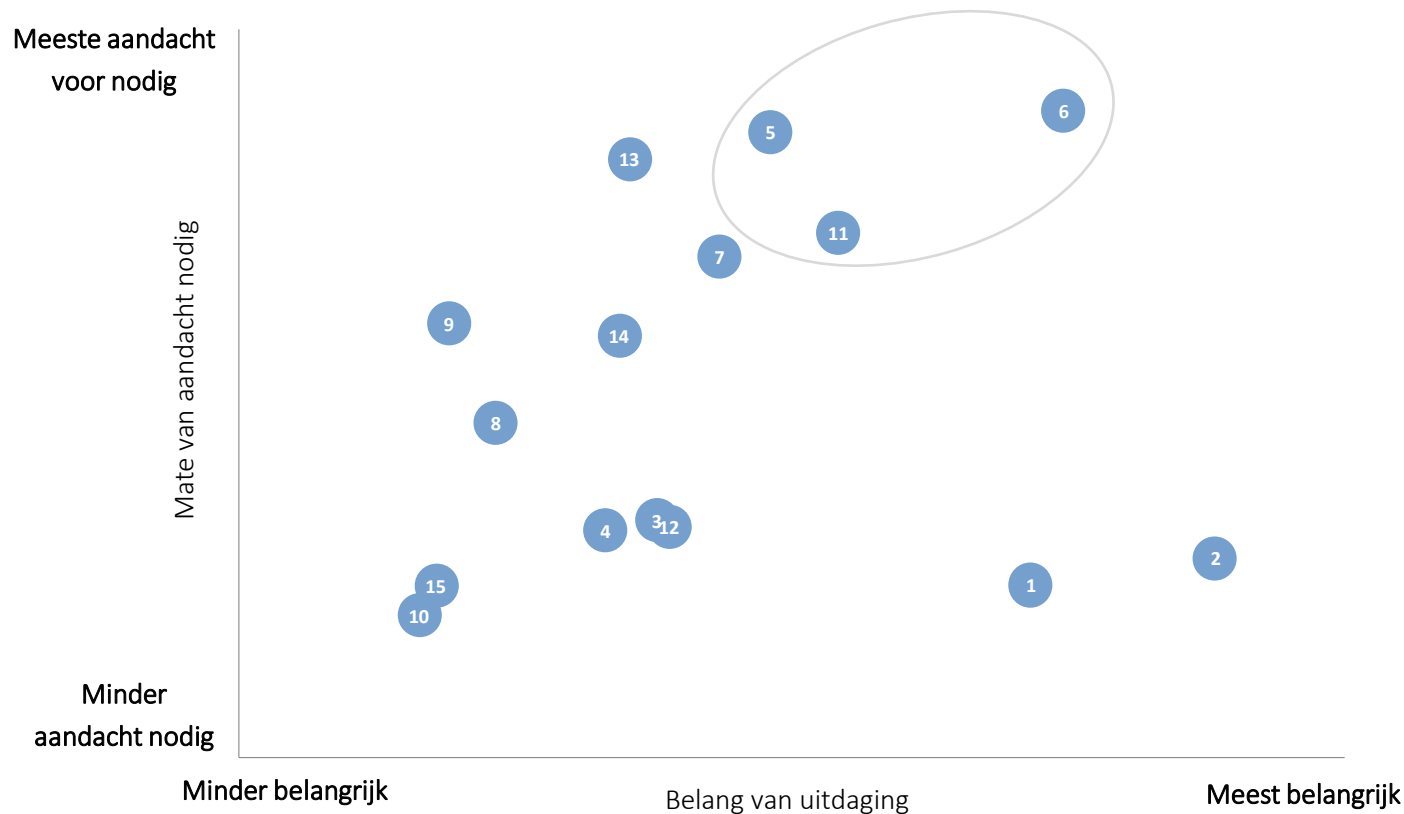
Vraag: Hoeveel aandacht moet er volgens jou naar de onderstaande uitdaging?

Basis: Verschilt per stelling

Een gezonde natuur heeft als uitdaging de meeste prioriteit volgens jongeren, gevolgd door klimaatbestendige woning- en landbouw

Grafiek: prioriteitenmatrix waarin het belang van een uitdaging af wordt gezet tegen de hoeveelheid aandacht die er voor nodig is

Uitdagingen	
1.	Goede bescherming tegen wateroverlast, hoogwater en overstromingen
2.	Voldoende (schoon) drinkwater
3.	Een goede afvoer van regenwater in steden
4.	Goede waterkwaliteit van rivieren, sloten en meren
5.	Landbouw die bestand is tegen extreem weer
6.	Een gezonde natuur
7.	Een industrie die goed voorbereid is op extreem weer, zodat milieurampen worden voorkomen
8.	Steden die zo ingericht zijn dat ze minder heet worden bij hittegolven
9.	Beperking van allergieën, ziekte door ongedierte en klimaatstress onder de bevolking
10.	Bescherming van monumenten, landschappen en tradities tegen het veranderende klimaat
11.	Woningbouw die rekening houdt met het veranderende klimaat
12.	Bescherming van wegen, leidingen en kabels (de infrastructuur) tegen extreem weer
13.	Een klimaatbestendige woning voor iedereen in Nederland
14.	Een klimaatbestendige werkomgeving voor iedereen: gezond en groen
15.	Vaarwegen die bestand zijn tegen hoog- en laagwater

Vragen: Om als Nederland goed voorbereid te zijn op het veranderende klimaat, zijn er verschillende uitdagingen. Welke vind jij het belangrijkste voor Nederland? / Van welke van de onderstaande uitdagingen denk je dat jij zelf het meeste last zal hebben? Ofwel; welke uitdaging heeft volgens jou de grootste impact op jouw eigen leven?

Basis: Alle respondenten, n=1.535

Vooral betrokken idealisten (rood) en behulpzame betrokkenen (limoengroen) vinden een gezonde natuur belangrijk

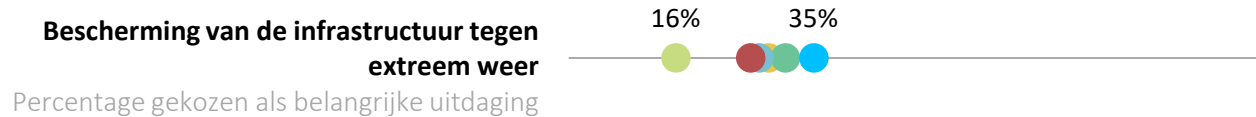
“Onnodig waterverbruik verminderen door bijvoorbeeld douchetijd een limiet te geven.”
Pragmatische realist

Gekeken naar de verschillende uitdagingen zijn er duidelijke verschillen zichtbaar in wat leefstijlen belangrijk vinden.

“Meer geld voor natuur en klimaat instanties vanuit de overheid.”
Gematigde steuner

Zo vinden behulpzame betrokkenen (limoengroen) voldoende schoon drinkwater relatief belangrijker dan berekenende sceptici (blauw).

“Meer bescherming in de zin van spoorwegen en snelwegen.”
Berekenende sceptici

De betrokken idealisten (rood) en behulpzame betrokkenen (limoengroen) hechten meer belang aan een gezonde natuur.

“Verplicht groen plaatsen op kantoren en binnen bedrijven.”
Betrokken idealist

Berekenende sceptici (blauw) vinden een goede bescherming van de infrastructuur relatief belangrijk, in tegenstelling tot de behulpzame betrokkenen (limoengroen).

De klimaatbestendige werkomgeving is duidelijk iets wat betrokken idealisten (rood) vaker belangrijk vinden.

A person in a dark jacket stands on a grassy hill, looking out over a vast landscape. In the distance, several wind turbines are visible on rolling hills under a cloudy sky. The scene is hazy and atmospheric.

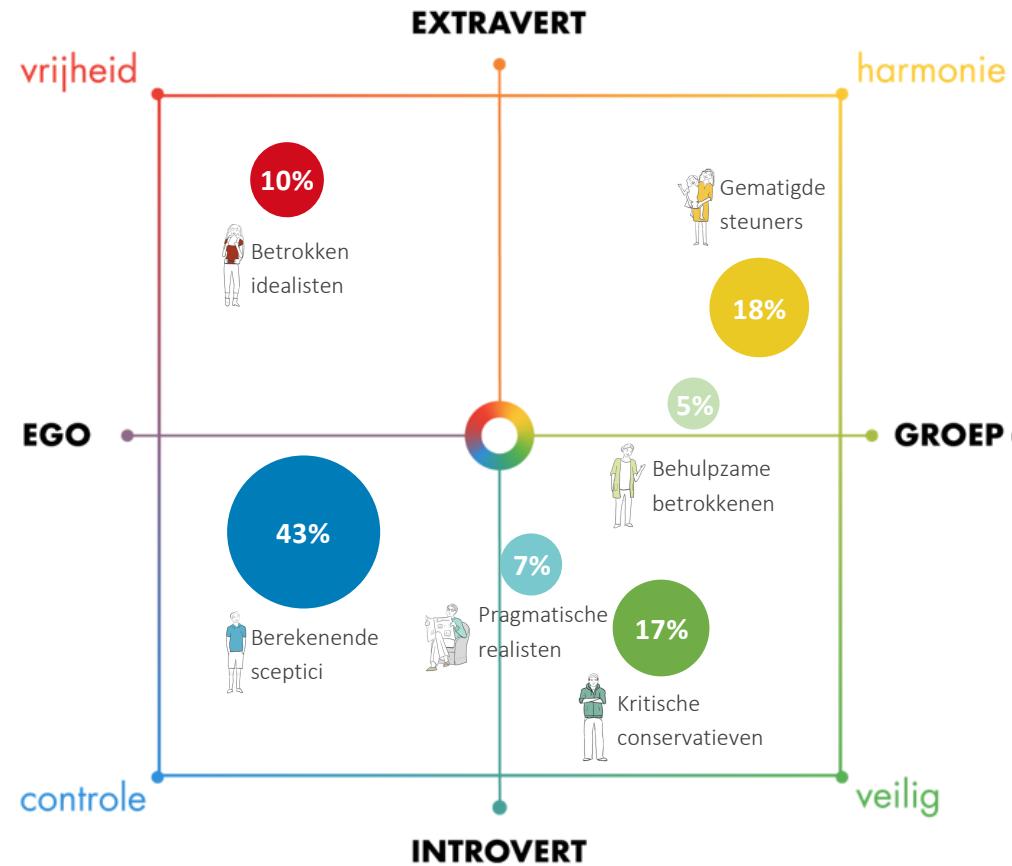
Resultaten in detail

Verschillen tussen de leefstijlsegmenten

Four stylized, colorful geometric shapes (triangles and parallelograms) are arranged in a row at the bottom of the slide. From left to right, they are: a dark blue parallelogram, a medium blue parallelogram, a teal triangle, and a yellow parallelogram.

Jongeren in Nederland verdeeld over de 6 klimaatsegmenten met hun omvang

Op de volgende pagina's worden alle segmenten in meer detail besproken

Berekenende sceptici (blauw) maken zich zeker zorgen over het klimaat, maar andere thema's zijn belangrijker

59%
maakt zich zorgen over
klimaat(verandering)

36%
vindt dat er te weinig
aandacht is voor omgaan
met het veranderende
klimaat

Rol klimaatadaptatie

Vooraf bij de **overheid** (62% grote rol) en **bedrijven** (52% grote rol)

Maar een kleinere rol vergeleken met andere leefstijlsegmenten

Visie op klimaatadaptatie

1. Aanpassen aan het veranderende klimaat vind ik prima, als het maar niet **te veel impact** heeft **op mijn dagelijkse leven** (36%)
2. We moeten de natuur zo veel mogelijk haar gang laten gaan en als mens **zo min mogelijk ingrijpen** (29%)
3. We moeten hierin **blijven investeren** en onze **uitvindingen exporteren** over de rest van de wereld (29%)

Belangrijkste uitdagingen

1. Voldoende (schoon) drinkwater (51%)
2. Goede bescherming tegen wateroverlast, hoogwater en overstromingen (47%)
3. Een gezonde natuur (44%)
4. **Woningbouw** die **rekening** houdt met het **veranderende klimaat** (42%)

Berekenende sceptici

43%

Van de jongeren in Nederland

Berekenende sceptici (blauw) zijn jongeren die zich wat minder vaak dan gemiddeld zorgen maken over klimaat(verandering). Andere thema's, zoals de woningmarkt, zijn voor deze jongeren net wat belangrijker. Vooral laagdrempelig proberen ze zelf hun steentje bij te dragen (afval scheiden en energie besparen).

Als het gaat over de visie op klimaatadaptatie zijn berekenende sceptici wat meer verdeeld. Al geeft hiervan de grootste groep aan dat het niet te veel impact moet hebben op het dagelijkse leven. Ze vinden dat vooral de overheid en het bedrijfsleven aan zet zijn.

Vaker dan andere leefstijlen vinden zij; 'bescherming van de infrastructuur tegen extreem weer' en 'vaarwegen die bestand zijn tegen laagwater' belangrijke uitdagingen voor Nederland.

Eigenschappen die kenmerkend zijn voor deze leefstijl zijn dikgedrukt weergegeven

Voor gematigde steuners (geel) is het thema klimaat wat minder belangrijk, adaptatie moet niet te veel impact hebben op het dagelijks leven

68%

maakt zich zorgen over
klimaat(verandering)

41%

vindt dat er te weinig
aandacht is voor omgaan
met het veranderende
klimaat

Rol klimaatadaptatie

Vooral bij de **overheid** (67% grote rol) en **bedrijven** (55% grote rol)

Vindt rol van inwoners iets vaker dan gemiddeld groot (40%)

Visie op klimaatadaptatie

1. Aanpassen aan het veranderende klimaat vind ik prima, als het maar niet **te veel impact** heeft op **mijn dagelijkse leven** (43%)
2. We moeten hierin blijven investeren en onze uitvindingen exporteren over de rest van de wereld (29%)

Belangrijkste uitdagingen

1. **Voldoende** (schoon) **drinkwater** (65%)
2. **Goede bescherming** tegen **wateroverlast**, hoogwater en overstromingen (54%)
3. Een gezonde natuur (53%)
4. Woningbouw die rekening houdt met het veranderende klimaat (42%)

Gematigde steuners

18%

Van de jongeren in Nederland

Een meerderheid van de gematigde steuners (geel) maakt zich zorgen over klimaat(verandering), ook al is het thema voor hen wat minder belangrijk. De gematigde steuners proberen in hun gedrag zeker rekening te houden met klimaatverandering (maar vooral wat meer laagdrempelig zoals besparen op energie).

Als het gaat over klimaatadaptatie vinden de gematigde steuners aanpassen aan het veranderende klimaat prima, als het maar niet te veel impact heeft op hun dagelijks leven. Ze vinden dan ook vooral dat de overheid en het bedrijfsleven zich bezig moeten houden met klimaatadaptatie.

Vaker dan andere leefstijlen vinden zij; 'een klimaatbestendige woning voor iedereen' een belangrijke uitdaging voor Nederland.

Eigenschappen die kenmerkend zijn voor deze leefstijl zijn dikgedrukt weergegeven

Voor kritische conservatieven (groen) is het thema klimaat veel minder belangrijk, naar klimaatadaptatie hoeft geen extra aandacht of geld

42%

maakt zich zorgen over
klimaat(verandering)

22%

vindt dat er te weinig
aandacht is voor omgaan
met het veranderende
klimaat

Rol klimaatadaptatie

Voor geen enkele groep zien ze echt een grote rol weggelegd, maar nog het meest voor de **overheid** (49% grote rol).

Visie op klimaatadaptatie

1. Aanpassen aan het veranderende klimaat vind ik prima, als het maar niet **te veel impact heeft op mijn dagelijkse leven** (33%)
2. We moeten de natuur zo veel mogelijk haar gang laten gaan en als mens **zo min mogelijk ingrijpen** (30%)
3. We moeten alleen doen wat écht noodzakelijk is en hier **zo min mogelijk geld aan uitgeven** (22%)

Belangrijkste uitdagingen

1. Voldoende (schoon) drinkwater (61%)
2. Een gezonde natuur (52%)
3. Goede bescherming tegen wateroverlast, hoogwater en overstromingen (44%)

Kritische conservatieven

17%

Van de jongeren in Nederland

Kritische conservatieven (groen) maken, van alle leefstijlgroepen, zich het minst vaak zorgen over klimaat(verandering). Voor hen is het niet of nauwelijks een belangrijk thema, ze maken zich juist vaker zorgen over immigratie/integratie. Deze groep past zich van alle leefstijlgroepen dan ook het minst aan op het veranderende klimaat.

Als het gaat over klimaatadaptatie vinden de kritische conservatieven helemaal niet dat hier meer geld of aandacht voor nodig is. Zij zien liever dat we zo min mogelijk doen en dat het vooral niet te veel impact heeft op hun eigen leven. Zeker voor zichzelf zien ze nauwelijks een grote rol weggelegd.

Vaker dan andere leefstijlen vinden zij; 'een goede waterkwaliteit van rivieren en meren', 'bescherming van monumenten en tradities' en 'vaarwegen die bestand zijn tegen hoog- en laagwater' belangrijke uitdagingen voor Nederland.

Eigenschappen die kenmerkend zijn voor deze leefstijl zijn dikgedrukt weergegeven

Voor betrokken idealisten (rood) speelt het klimaat een prominente rol in hun leven, ze vinden dat er veel meer moet gebeuren

93%

maakt zich zorgen over
klimaat(verandering)

73%

vindt dat er te weinig
aandacht is voor omgaan
met het veranderende
klimaat

Rol klimaatadaptatie

Vooral bij de **overheid** (82% grote rol) en **bedrijven** (78% grote rol)

Vindt rol van inwoners iets vaker dan gemiddeld groot (46%)

Visie op klimaatadaptatie

1. We moeten hierin blijven **investeren** en onze **uitvindingen exporteren** over de rest van de wereld (54%)
2. We moeten zo **goed mogelijk voorbereid** zijn op het veranderende klimaat en daarom moeten we hier veel **meer geld aan uitgeven** (47%)

Belangrijkste uitdagingen

1. Een **gezonde natuur** (67%)
2. Voldoende (schoon) drinkwater (60%)
3. Goede bescherming tegen wateroverlast, hoogwater en overstromingen (52%)
4. Een **klimaatbestendige werkomgeving** voor iedereen: gezond en groen (42%)

Betrokken idealisten

10%

Van de jongeren in Nederland

Betrokken idealisten (rood) zijn jongeren die zich bovengemiddeld vaak zorgen maken over klimaat(verandering). Het is voor hun een belangrijk thema en ze volgen bovengemiddeld vaak nieuws over het klimaat. Zelf proberen ze ook hun bijdrage te leveren door bijvoorbeeld zo veel mogelijk energie te besparen maar ook door minder vaak te vliegen.

Als het gaat over klimaatadaptatie zien we dat een ruime meerderheid van de betrokken idealisten aangeeft dat hier meer aandacht en geld naartoe moet. Vooral de overheid en het bedrijfsleven moeten hierin een grote rol spelen, al is er ook een rol weggelegd voor henzelf.

Vaker dan andere leefstijlen vinden zij; 'een gezonde natuur' en 'een klimaatbestendige werkomgeving voor iedereen' belangrijke uitdagingen voor Nederland.

Eigenschappen die kenmerkend zijn voor deze leefstijl zijn dikgedrukt weergegeven

Pragmatische realisten (aqua) maken zich zorgen over het klimaat, maar zijn hierin wat minder activistisch

88%

maakt zich zorgen over
klimaat(verandering)

60%

vindt dat er te weinig
aandacht is voor omgaan
met het veranderende
klimaat

Rol klimaatadaptatie

Zowel een grote rol voor **bedrijven** (80% grote rol) en **de overheid** (80% grote rol)

Vindt rol van inwoners iets vaker dan gemiddeld groot (42%)

Visie op klimaatadaptatie

1. We moeten zo **goed mogelijk voorbereid** zijn op het veranderende klimaat en daarom moeten we hier veel **meer geld aan uitgeven** (57%)
2. We moeten hierin blijven **investeren** en onze **uitvindingen exporteren** over de rest van de wereld (48%)

Belangrijkste uitdagingen

1. **Voldoende** (schoon) **drinkwater** (68%)
2. **Goede bescherming** tegen wateroverlast, hoogwater en overstromingen (57%)
3. Een gezonde natuur (53%)
4. Woningbouw die rekening houdt met het veranderende klimaat (44%)
5. **Landbouw** die bestand is tegen extreem weer (41%)

Pragmatische realisten

7%

Van de jongeren in Nederland

Pragmatische realisten (aqua) zijn jongeren die zich vaker dan gemiddeld zorgen maken over klimaat(verandering). Het is voor hun een belangrijk thema en volgen wat vaker dan gemiddeld nieuws over het klimaat. Ook deze groep probeert zelf een bijdrage te leveren door bijvoorbeeld zo veel mogelijk energie te besparen maar ook door minder vaak te vliegen.

Als het gaat over de visie op klimaatadaptatie vinden pragmatische realisten dat we zo goed mogelijk voorbereid moeten zijn en dat er meer aandacht voor nodig is. Zowel voor bedrijven als voor de overheid zien ze daarin een belangrijke rol weggelegd.

Vaker dan andere leefstijlen vinden zij; 'voldoende (schoon) drinkwater', 'een goede bescherming tegen wateroverlast' belangrijke uitdagingen voor Nederland.

Eigenschappen die kenmerkend zijn voor deze leefstijl zijn dikgedrukt weergegeven

Behulpzame betrokkenen (limoengroen) maken zich veel zorgen over het klimaat en zijn er zelf ook actief mee bezig

98%

maakt zich zorgen over
klimaat(verandering)

65%

vindt dat er te weinig
aandacht is voor omgaan
met het veranderende
klimaat

Rol klimaatadaptatie

Is groot voor zowel de **overheid** (84% grote rol), **bedrijven** (77% grote rol) als **inwoners** zelf (69% grote rol).

Visie op klimaatadaptatie

1. We moeten hierin blijven **investeren** en onze **uitvindingen exporteren** over de rest van de wereld (55%)
2. We moeten zo **goed mogelijk voorbereid** zijn op het veranderende klimaat en daarom moeten we hier veel **meer geld aan uitgeven** (51%)

Belangrijkste uitdagingen

1. **Voldoende** (schoon) **drinkwater** (70%)
2. Een **gezonde natuur** (65%)
3. **Goede bescherming** tegen **wateroverlast**, hoogwater en overstromingen (59%)
4. **Landbouw** die bestand is tegen extreem weer (46%)

Behulpzame betrokkenen

5%

Van de jongeren in Nederland

Behulpzame betrokkenen (limoengroen) maken, van alle leefstijlgroepen, zich het meest zorgen over klimaat(verandering). Het is voor hen een erg belangrijk thema en ze volgen dan ook vaak nieuws over het klimaat. Daarnaast valt op dat onder deze groep nagenoeg iedereen bereid is om in zijn of haar gedrag rekening te houden met het veranderende klimaat.

Als het gaat over klimaatadaptatie vindt een ruime meerderheid dat er meer geld en aandacht naar toe moet. Ze vinden dat Nederland zich goed moet voorbereiden en hierin moet blijven investeren. Opvallend is dat zij, naast de overheid en het bedrijfsleven, ook een grote rol voor zichzelf hierin zien weggelegd.

Vaker dan andere leefstijlen vinden zij; 'voldoende (schoon) drinkwater', 'een gezonde natuur', 'goede bescherming tegen wateroverlast' en 'landbouw die bestand is tegen extreem weer' belangrijke uitdagingen voor Nederland.

Eigenschappen die kenmerkend zijn voor deze leefstijl zijn dikgedrukt weergegeven

MARKET RESPONSE

marketresponse.nl